

Karl Korsch

Den marxiska dialektiken

14 mars 1923

Original: "Die Marxsche Dialektik"

Översättning: Gunnar Gunnarsson

Den oerhörda betydelsen i Karl Marx' teoretiska prestation för den proletära klasskampens praxis består däri, att han för första gången också formellt sammanfattat hela innehållet i de den borgerliga horisonten överskridande nya åskådningar, som ur proletariatets samhällsliga läge med nödvändighet bemäktigat sig denna klass' medvetande, till en fast enhet, till ett vetenskapligt systems levande totalitet. Karl Marx har inte (som många borgerliga djävulsdyrkare på fullt allvar inbillar sig) skapat den proletära klassrörelsen. Han har inte heller skapat det proletära klassmedvetandet. Men han har skapat det adekvata, teoretiskt-vetenskapliga uttrycket för proletariatets nya medvetandesinnehåll och har därmed tillika höjt detta proletära klassmedvetande på en högre nivå. Omformandet av proletariatets "naturvuxna" klassåskådningar till teoretiska begrepp och satser och den mäktiga sammanfattningen av alla dessa teoretiska satser till den "vetenskapliga socialismens" system får inte på något sätt uppfattas som en blott och bart passiv "reflex" av proletariatets verkliga historiska rörelse. De utgör fastmer själva en oundgänglig beståndsdel i denna reella historiska process själv. Proletariatets historiska rörelse kunde varken bli "självständig" eller "enhetlig" utan bildandet av ett självständigt och enhetligt proletärt klassmedvetande. På samma sätt som den mognade, politiskt och ekonomiskt, nationellt och internationellt organiserade proletära klassrörelsen skiljer sig från proletariatets första, spridda och oorganiserade stämningar och konvulsioner, på samma sätt skiljer sig också den "vetenskapliga socialismen" som "proletariatets organiserade klassmedvetande" från de spridda och formlösa känslor och åsikter, vari det proletära klassmedvetandet finner sina första omogna uttryck. Även i praktiskt avseende framträder alltså Karl Marx' teoretiska utveckling av socialismen till vetenskap i *Kommunistiska Manifestet* och *Kapitalet* som ett oundgängligt element i den stora historiska utvecklingsprocess, vari den proletära klassrörelsen så småningom lösgjorde sig från "det tredje ståndets" borgerligt revolutionära rörelse och proletariatet konstituerade sig som en självständig och enhetlig klass. Blott därigenom, att det komplex av proletära klassåskådningar, som utgör "den moderna socialismens" innehåll, antog formen av sträng "vetenskap", kunde det rena sig från de borgerliga åskådningar med vilka det i kraft av sin uppkomst från början hängde samman, och den till "vetenskap" vordna socialismen nu verkligen fylla den uppgift, som Karl Marx och Friedrich Engels satt den före: att som "teoretiskt uttryck" för proletariatets revolutionära klassaktion utforska denna aktions historiska betingelser och natur och så "göra den till aktion kallade, i dag undertryckta klassen medveten om sin egen gärnings betingelse och natur".

Hittills har vi karakteriserat den praktiska betydelsen av den moderna eller marxistiska socialismens *vetenskapliga form*, men därtill också betonat betydelsen av den av Karl Marx tillämpade *dialektiska metoden*. Ty lika säkert som den vetenskapliga socialismen såsom oformad åskådning (proletär klassåskådning) är förhanden före sin vetenskapliga utformning, lika säkert har den vetenskapliga form, vari detta innehåll föreligger i Marx' och Engels' verk, alltså den egentliga "vetenskapliga socialismen", varit produkten av tillämpningen av det tänkesätt, som Marx och Engels betecknar som sin "dialektiska metod". Och den har inte – så som många "marxister" i dag inbillar sig – varit detta på grund av historisk tillfällighet, så att alltså de vetenskapliga satser som Karl Marx kommit fram till genom tillämpningen av sin "dialektiska metod", i dag vid reproduktionen av denna metod godtyckligt kan skiljas åt, eller

denna metod rentav genom vetenskapernas framåtskridande redan blivit föråldrad och dess ersättande med en annan metod nu alltså inte bara vore möjligt utan rentav nödvändigt! Den som talar så har inte begripit det som faktiskt är det viktigaste i den marxistiska dialektiken. Hur skulle han annars kunna komma på den tanken att denna ”till sitt väsen kritiska och revolutionära metod” skulle kunna uppges just i dag, i en tid av skärpt klasskamp på alla samhällslivets områden – alltså också det så kallade andliga livets – denna metod som Karl Marx och Friedrich Engels som den proletära vetenskapens nya metod uppställde gentemot det ”metafysiska sättet att tänka”, det ”sista århundradets speciella inskränkthet” (särskilt den Fichte-Schelling-Hegelska idealistiska dialektiken). Blott den som helt förbiser att Marx' ”proletära dialektik” väsentligt skiljer sig från varje annat (metafysiskt *och* dialektiskt) tänkesätt och förkroppsligar den särskilda tankemetod, vari allenast det nya innehållet i den under den proletära klasskampen bildade proletära klassåskådningen kan finna ett till dess verkliga väsen adekvat vetenskapligt uttryck, kan komma på infallet att denna dialektiska tankemetod, då den är ”blott och bart formen” för den vetenskapliga socialismen, följaktligen också vore ”något yttre och för saken likgiltigt”, så att alltså samma sakliga tankeinnehåll likaväl eller rentav bättre skulle låta sig uttryckas i en annan form. Det är något liknande som när vissa ”marxister” av i dag föreställer sig att proletariatet skulle kunna föra sin praktiska kamp mot den borgerliga ekonomiska, samhälleliga och statliga ordningen även i andra former än den revolutionära klasskampens barbariskt ociviliserade form. Eller som när samma människor förespeglar sig själva och andra att proletariatet skulle kunna genomföra sin positiva uppgift, förverkligandet av det kommunistiska samhället, även på andra vägar än proletariatets diktatur, alltså exempelvis också med den borgerliga statens och den borgerliga demokratins medel. Men Marx själv tänkte helt annorlunda om dessa ting – redan i en ungdomsskrift säger han: ”Formen har inte något värde om den inte är innehållets form”; också senare betonar han ständigt på nytt att denna verkliga, på en gång positiva och negativa – alltså medvetet revolutionära – förståelse av den historiskt-samhälleliga utvecklingsprocessen, som utgör den ”vetenskapliga socialismens” väsen, bara kan komma till stånd genom medveten användning av den dialektiska metoden. Visserligen skiljer sig nu denna nya eller ”proletära” dialektik, varpå den marxistiska socialismens vetenskapliga form beror, i högsta grad inte bara från den borgerliga metafysiska tankemetoden. Fastmer skiljer den sig också genom sin grundval ”avgjort” från den borgerliga dialektik, som nått sin mest fulländade gestalt hos den tyske filosofen Hegel, och är i en bestämd mening dess ”direkta motsats”. Det är här omöjligt och överflödigt att närmare gå in på de konsekvenser dessa skiljaktigheter och motsatser leder till. För vårt ändamål räcker det att hänvisa till att också dessa skillnader och motsatser restlöst kan återföras därpå, att Marx' ”proletära dialektik” just är den form, vari proletariatets revolutionära klassrörelse finner sitt adekvata teoretiska uttryck. Har man förstått detta eller bara anat detta sammanhang, så förstår man med en gång en hel rad annars svårbegripliga företeelser. Man förstår varför den borgerliga klassen i dag så helt glömt bort de tider, då den själv som ”tredje stånd” måste föra en än segsliten, än heroiskt stegrad klasskamp mot den feodala ekonomiska ordningen och dess politiskt-ideologiska överbyggnad (adel och präster), och då dess ideologiske talesman, abbé Sieyès, mot den rådande samhällsordningen slungade orden: ”Vad är tredje ståndet? – Allt. – Vad har det hittills varit i staten? – Ingenting. – Vad kräver det? – Att vara något.” För borgarklassen kommer i dag, eftersom den feodala staten är störtad och den borgerliga klassen blivit, inte något, men allt, ännu bara två ställningstaganden till dialektikens problem i fråga. Dialektiken är antingen en i dag fullständigt övervunnen ståndpunkt, blott historiskt respektabel som ett slags upphöjt raseri hos det utöver sina normala gränser strävande filosofiska tänkandet, något som en nykter människa och god borgare under inga omständigheter kan inlåta sig på. Eller också måste den dialektiska rörelsen också i dag och för all framtid ovillkorligen göra halt vid denna absoluta slutpunkt, där borgarklassens siste revolutionära filosof, Hegel, en gång lät

den göra halt. Den får inte med sina begrepp överskrida de gränser, som också det borgerliga samhället i verkligheten inte kan överskrida utan att upphäva sig självt. Dess sista ord, den stora allomfattande syntes, i vilken alla motsatser slutgiltigt är upphävda eller likväl kan upphävas, är staten. Gentemot denna borgerliga stat som i sin fullständiga utveckling innebär uppfyllandet av alla borgerliga intressen – och till följd därav också innebär den borgerliga klasskampens yttersta mål – finns det just därför även för det borgerliga medvetandet ingen dialektisk antites, inga oförsonliga motsatser längre. Den som trots detta praktiskt och teoretiskt ställer sig i motsats till detta absoluta förverkligande av den borgerliga idén, utträder ur den borgerliga världens helgade krets, ställer sig utanför den borgerliga rätten, den borgerliga friheten och den borgerliga freden, och alltså även utanför den borgerliga filosofin och vetenskapen. Man förstår varför denna borgerliga ståndpunkt – som anser det nuvarande borgerliga samhället vara den enda tänkbara och möjliga formen för mänsklighetens samhällsliga liv – den enda möjliga och enda tänkbara formen av dialektik måste vara Hegels ”idealistiska dialektik”, som finner sin ideella slutpunkt i den borgerliga statens idé. Däremot gäller, lika lättförståeligt, denna borgarklassens ”idealistiska dialektik” inte längre för denna andra klass inom det borgerliga samhället, som ”omedelbart genom den nöd, som inte längre går att avvisa, inte längre att försköna, genom denna absolut bjudande nöd – det praktiska uttrycket för nödvändigheten” – drivs till uppror mot hela denna borgerliga värld och dess borgerliga stat, då den i alla sina materiella levnadsbetingelser, i hela sitt materiella vara själv redan reellt förkroppsligar den formliga antitesen, den absoluta motsatsen till detta borgerliga samhälle och dess borgerliga stat. För denna genom utvecklingen av privategendomen själv, genom ”en av den oavhängig, medvetlös, mot dess vilja skeende och genom tingens natur bestämd utveckling” inom det borgerliga samhället frambragta klass, som ”finner” sitt revolutionära mål och sin revolutionära aktion ”företecknade i sin egen livssituation, liksom i det nuvarande borgerliga samhällets organisation” – för denna klass följer utifrån detta dess samhällsliga klassläge med samma nödvändighet en ny, revolutionär, inte längre borgerligt-idealistisk utan proletärt-materialistisk, dialektik. Ty borgarklassens ”idealistiska dialektik” förmådde blott upphäva de i det borgerliga klassamhället bestående materiella motsatserna mellan ”rikedom” och ”fattigdom” i idén, nämligen i idén om den rena, demokratiska, borgerliga staten, så att alltså dessa ”ideellt” upphävda motsättningar olösta finns kvar i den ”materiella” samhällsliga verkligheten och här till och med tilltar i omfång och skärpa. Däremot består omvänt proletariatets nya ”materialistiska dialektik” just däri, att den reellt upphäver den materiella motsatsen mellan den borgerliga rikedom (”kapitalet”) och det proletära eländet genom upphävandet av detta borgerliga samhälle och dess borgerliga klasstat i det klasslösa kommunistiska samhällets materiella verklighet. Den materialistiska dialektiken utgör därför den nödvändiga metodiska grundvalen för den ”vetenskapliga socialismen”, som det ”teoretiska uttrycket” för proletariatets historiska befrielsekamp.